

ISSN 2311-262X

**КРЕМЕНЕЦЬКІ
КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ**

ВИПУСК X

**Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка**

ISSN 2311-262X

**КРЕМЕНЕЦЬКІ
КОМПАРАТИВНІ
СТУДІЇ**

ВИПУСК X

2020

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Брацка М.В. ЕТНОПОЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПИСЬМЕНСТВА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ СЕРЕДИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ (ПРИКЛАД МІХАЛА ГРАБОВСЬКОГО)	8
Конєва Т.М., Тимінська І.М. «НОВА ДРАМА» МЕЖІ ХІХ-ХХ СТ.: НОРВЕЗЬКО-УКРАЇНСЬКІ ТИПОЛОГІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	17
Медвідь Н.О. СВІТ ДИТИНСТВА У ТВОРЧОСТІ О. ДОВЖЕНКА І М. ГОРЬКОГО.....	25
Мещенинець Г.В. ЗОБРАЖЕННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ В ЕМІГРАЦІЙНІЙ ТВОРЧОСТІ В. ВИННИЧЕНКА ТА І. БАГРЯНОГО: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ Й ХУДОЖНІ ВІДМІННОСТІ.....	37
Пікун Л.В. СВОЄРІДНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ МІФОЛОГЕМИ ЗОЛОТОЇ РИБКИ В СУЧАСНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ПРО ПІДЛІТКІВ.....	47
Філоненко С.О. ЗЛОЧИНИ В СТИЛІ РЕГЕНТСТВА: ДЖЕЙН ОСТІН ЯК ПРИВАТНИЙ ДЕТЕКТИВ У ЦИКЛІ РОМАНІВ СТЕФАНІ БЕРРОН.....	58
Чик Д.Ч., Чик О.І. АБСУРДНА ПАТАЛОГОАНАТОМІЯ ЯК МЕТОД: СОЦІАЛЬНА КРИТИКА ТА СИМВОЛІЧНА СИСТЕМА В ЛІ. СТЕРНА, М. ГОГОЛЯ ТА СТ. КІНГА.....	65

Янкова М.М. ВЗАЄМОБУТТЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІТЕРАТУРИ: УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА У ФОКУСІ ДОСЛІДНИКІВ ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕР- СИТЕТУ.....	82
--	----

Pireddu N. THE LANGUAGE OF PHYSIOGNOMY AND THE LIMITS OF BIOPOLITICS IN THE EUROPEAN FIN DE SIÈCLE.....	101
--	-----

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАГАЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Анісімова Н.П. ТРИПТИХ «STAR-CROSSED» ІГОРЯ РИМАРУКА: ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТОНІКИ.....	118
--	-----

Конончук Т.І. КОНЦЕПТ СОЦРЕАЛІСТИЧНОГО КАНОНУ В РОМАНІ Ю. ЯНОВСЬКОГО «МИР» («ЖИВА ВОДА»).....	127
--	-----

Матчук А.Л., Хмель В.А. ФІЛОСОФІЯ МАЙБУТНЬОГО В РОМАНІ ІЄНА БЕНКСА «КРО- КИ ПО СКЛУ» З ПОЗИЦІЙ КВАНТОВОЇ ФІЗИКИ.....	136
---	-----

Пасічник О.В. ТОПОС КРЕМЕНЦЯ У ТВОРАХ ГАЛИНИ ГОРДАСЕВИЧ І ДЗВІНКИ ТОРОХТУШКО.....	144
--	-----

Юнусова Г.И. ПОСТМОДЕРНИСТСКИЕ АСПЕКТЫ В РОМАНЕ ХАРУКИ МУ- РАКАМИ «ПОСЛЕМРАК».....	152
---	-----

Яковенко І.В. НОТАТКИ ПРО ПОДОРОЖІ ОДРІ ЛОРД У КОНТЕКСТІ СУ- ЧАСНОЇ АФРО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ МАНДРІВ.....	160
---	-----

Czajkowska Z. MIASTO-STATEK. OBRAZ LWOWA W TWÓRCZOŚCI JURIIA ANDRUCHOWYCZA.....	171
--	-----

**СУЧАСНІ КОМПАРАТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ПЕРЕКЛАД
ДОЗНАВСТВО: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ**

-
- Глушенко В.А., Лихачова А.В.**
ГЕНЕАЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ
У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ 20-х – 60-х рр. ХІХ ст.....186
- Молчанова О.М.**
ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗНОСТІ СОМАТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ (на ма-
теріалі фразеологізмів французької, англійської, російської та української
мов).....195
- Онищак Г.В.**
РЕЛІГІЙНА ЛЕКСИКА ЯК СКЛАДОВА ЛЕКСИКО-
СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ «ДОБРО» В СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....205
- Сосницькая М.С.**
АНАЛОГІЇ УКРАїнСКОГО І ІТАЛІЯНСКОГО ЯЗЫ-
КОВ.....213
- Царьова С.О., Астаф'єва А.В.**
ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-
АНГЛІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПАТЕНТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В
ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ.....223
- Kurochkina V.S., Pochatko T.V.**
GENDER ISSUES OF POLITICAL CORRECTNESS IN ENGLISH
AND UKRANIAN CONTEXTS.....230
- Selmistraitis L., Šumanskaja A.**
CONCEPTUAL METAPHORS OF HAPPINESS AND THEIR
SOURCE DOMAINS IN ENGLISH AND LITHUANIAN: A CORPUS-
BASED CONTRASTIVE STUDY.....239

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЗАГАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Артюх В.М. ФРЕЙМ АДРЕСАТА АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ТЕКСТУ.....	261
---	-----

Бойван О.С., Ковтун О.В. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ-ЗООНІМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ДЖ. К. РОУЛІНГ «ФАНТАСТИЧНІ ЗВІРІ І ДЕ ЇХ ШУКАТИ»).....	270
--	-----

Захарчук В.О., Мельниченко І.С. СПІВВІДНОШЕННЯ ЕТНОНОМІНАЦІЙ І КАТЕГОРІЙ ПОЛІТИЧНОЇ КОРЕКТНОСТІ.....	282
--	-----

Рись Л.Ф., Пасик Л.А. НЕОЛОГІЗМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ЧАС КОРОНАКРИЗИ.....	289
--	-----

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ СТУДІЙ

Абдуллабеков Э.Ф. БЛАГОДАРНОСТЬ КАК ВЫСШАЯ НРАВСТВЕННАЯ КАТЕГОРИЯ В ИСЛАМЕ.....	300
---	-----

Полякова Ю.Ю. СБОЙ КУЛЬТУРНЫХ КОДОВ: ТЕАТРАЛЬНЫЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМЫ.....	305
---	-----

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУР І МОВ

Комінярська І.М.

УКРАЇНСЬКА НАУКОВА МОВА – НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА
МАГІСТРІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТ-
НІСТЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ.....315

Сафарян С.І.

РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА
ШЛЯХОМ УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ЧИТАН-
НЯ.....320

РЕЦЕНЗІЇ

Чик Д.Ч.

НАВІЩО ГЛОТОВ?: СВОЄЧАСНІ МІРКУВАННЯ ПРО «ФІЛО-
ЛОГІЧНІ НАРИСИ». (Глотов, О. Філологічні нариси: Книга друга. Тер-
нопіль: Крок, 2020. 178 с.).....331

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 334

ties of future teachers of the Ukrainian language and literature.

It was found out that for perfect mastering of the discipline «Ukrainian scientific language», it is recommended to use the textbook of Liubov Matsko and Anna Denyskina «Ukrainian scientific language (theory and practice)» of the publishing house «Textbooks and Manuals» (Ternopil). A thorough study of the theory and practice of the Ukrainian scientific language contributes to the improvement of intellectual knowledge, skills and abilities, fundamental foundations of science and communicative activity for high-quality practical training of masters. Particular attention is paid to the preparation of master's research, the choice of topic, the formation of the research concept and methodology of philological science.

It is proved that thorough linguistic and communicative training of masters of secondary education in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy, specialty 014 Secondary Education (Ukrainian Language and Literature) is carried out on the basis of fundamental knowledge about the features of scientific style of modern Ukrainian literary language, with the help of modern information technologies of processing and usage of scientific information which also forms the creative research and scientific-pedagogical activity of future teachers of the Ukrainian language and literature.

Keywords: Ukrainian scientific language, masters of secondary education, language and communicative training, professional competence, research activity of a teacher.

kkc

С.І. Сафарян

РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ШЛЯХОМ УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ЧИТАННЯ

Сучасне суспільство висуває жорсткі вимоги до особистісних, насамперед комунікативних, здібностей педагогів, які вкупі з рівнем освіченості та досвідом забезпечують високий рівень їхньої професійної діяльності. Загальновідомо, що успіх у педагогічній взаємодії напряму залежить від особливостей мовлення вчителя як інструменту педагогічного впливу. При цьому велике значення мають не лише лінгвістичні характеристики мовлення (грамотність, точність, образність, логічність, зв'язність, виразність), але й психологічні особливості самої

мовної особистості вчителя (мотиваційно-сміслові, продуктивні, когнітивні, регуляторні, емоційні та динамічні).

Актуальність дослідження проблем формування мовної особистості вчителя у системі післядипломної освіти полягає у взаємодії декількох базових гносеологічних аспектів у галузі теорії мови, андрагогіки, психології, соціології, які глибоко пов'язані один з одним. Розробці означеної проблеми сприяють дослідження дотичних концептів: «образ вчителя», «мовна особистість педагога», «лінгвокультурний типаж вчителя», «прототип (модель) мовної особистості вчителя».

Методологічну основу дослідження склали наукові роботи в галузі теорії мовленнєвої діяльності (О. Гойхман, М. Жинкін, І. Зимня, І. Синиця, О. Селіванова); концепції формування мовної особистості (Ф. Бацевич, О. Горошкіна, О. Глазова, Н. Дика, Ю. Караулов, В. Красних, Л. Мацько, М. Пентилюк); методики навчання іншомовного читання (А. Борецька, Н. Гальскова, Ж. Глушенко, В. Черниш); теорії міжкультурної комунікації та соціокультурного підходу до формування мовної особистості (Л. Гришаєва, В. Карасик, Р. Ладо, В. Маслова, Л. Скуратівський, С. Тер-Мінасова). Проте аналіз сучасних досліджень цієї проблеми переконливо свідчить про недостатні, суперечливі уявлення щодо такого феномену як мовна особистість вчителя. Ця проблема, власне і як формування мовної особистості вчителя-словесника у системі післядипломної освіти, поки не отримала багатогранного висвітлення.

Актуальність дослідження умов формування мовної особистості вчителя обумовлена також і тим, що саме вчителі у сучасному суспільстві обіймають значну частину комунікативного простору. Учитель-словесник розглядається у сучасних лінгвістиці та педагогічній риторичі як мовна, мовленнєва та комунікативна особистість, при цьому уявлення про ці феномени часто співпадають. У науковій літературі викремлюють системний та функціональний підходи до формування мовної особистості «людини, що говорить», у нашому випадку – вчителя-філолога. Проте, на нашу думку, таке розмежування доволі умовне, адже воно використовується тільки для теоретичного осмислення такого феномену як мовна особистість вчителя. Педагог-словесник в будь-який момент своєї діяльності є і мовною, і комунікативною особистістю [3, с. 2-4]. Дослідниця І. Сентенберг визначає такі функції мовної особистості вчителя-філолога:

- інструментально-культурологічну (засвоєння мови особистістю передбачає оволодіння її одиницями та асоціативними зв'язками, правилами побудови висловлювань, культурою та суспільно-історичним досвідом народу, відображеними у мові);

- репродуктивну (відтворення у мовленнєвій діяльності мовних одиниць, правил їх утворення та співставлення);

- креативну (модифікація мовних одиниць в мовленні та утворення нових одиниць, типів сполучень для вирішення комунікативних задач);
- адаптивну (адаптація мовних одиниць до механізмів комунікативної ситуації для оформлення заданого смислу);
- прагматичну (орієнтація на адресата, його соціальний статус) [5].

Розглядаючи мовну особистість вчителя-словесника в межах проблеми її формування, розвитку та удосконалення у системі післядипломного навчання, ми провели експериментальне дослідження. Об'єктом дослідження визначили формування мовної особистості вчителя-словесника (МОВС) в умовах післядипломного навчання, а його предметом – процес формування мовної особистості вчителя-філолога через культуру іншомовного читання. Мета дослідження полягає у розробці ефективних педагогічних умов формування мовної особистості вчителя-словесника в процесі його навчання на курсах підвищення кваліфікації в межах професійного становлення та зростання.

В основу дослідження покладена гіпотеза, що формування МОВС успішно здійснюється, якщо:

- 1) забезпечується перехід від зовнішньо нестійкої до внутрішньо стабільної мотивації на основі формування «особистісного смислу»;
- 2) використовується індивідуальний вплив іноземної мови та іншомовної літератури на особистість вчителя;
- 3) реалізується модель навчання з урахуванням особистісного потенціалу іншомовного читання на основі теорії мовленнєвої діяльності.

Відповідно до мети та гіпотези дослідження сформовані такі завдання:

- на основі вивченої та проаналізованої наукової літератури за темою дослідження сформувати теоретичні висновки щодо розробки моделі формування МОВС через культуру іншомовного читання;
- реалізувати модель формування МОВС через культуру іншомовного читання на курсах підвищення кваліфікації;
- визначити фактори, які є причиною різних рівнів сформованості культури іншомовного читання вчителями;
- розробити методичні рекомендації за запропонованою моделлю навчання.

У ході дослідження ми дотримувалися думки, що модель мовної особистості вчителя-філолога, яку ми намагаємося удосконалювати у процесі підвищення кваліфікації, базується насамперед на розробленій Ю. Карауловим концепції мовної особистості [1] і має включати навички, адекватні міжкультурній (інтерлінгвокультурній) комунікації, тобто виражати здатність вчителя-словесника до спілкування на міжкультурному рівні [6]. Наукова новизна та теоретична значимість дослідження полягає у розробці певних концептуальних положень у зв'язку з підвищенням

статусу іноземних мов у сучасних умовах кросскультурної комунікації, а саме: визначені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови індивідуального впливу іноземної мови на різні категорії вчителів-словесників; доведено принципову можливість якісних змін мовної особистості вчителя-філолога у процесі розвитку навичок культури іншомовного читання; навчальний процес у післядипломній освіті збагачує предметно-когнітивний досвід вчителя, який стає складовою його цілісного особистісного досвіду. Практична значимість полягає у розробці та реалізації моделі удосконалення МОВС через підвищення рівня культури іншомовного читання. Ця модель враховує особливості індивідуального впливу іноземної мови на особистість. В цілому ця модель об'єднує текстову діяльність із мовленнєвою, показуючи мовну особистість у її розвитку, русі від одного рівня володіння мовою до наступного.

У сучасних дослідженнях доведено, що мовна особистість вчителя-філолога володіє мовною, предметною, лінгвістичною та прагматичною компетентностями [2]. Мовна компетентність охоплює знання мовних одиниць та правил їх використання. Лінгвістична компетентність включає знання з наукової галузі лінгвістики. Предметна – відображає зв'язки між предметами навколишнього світу і мовою. Прагматична компетентність – це можливість здійснення мовленнєвої діяльності; вона обумовлена комунікативними цілями, передбачає відбір мовного матеріалу, вміння обирати варіативні форми, тип мовлення, враховувати функціонально-стильові різновиди [4, с. 9]. Отже, практичне володіння сукупністю мовленнєвих жанрів є однією з головних ознак мовної особистості вчителя-словесника.

В умовах післядипломного навчання, що базується на засадах андрагогіки, для розвитку зазначених вище компетентностей ефективним може бути застосування методу творчого читання. Загальновідомо, що завдяки читанню відбувається формування, розвиток та удосконалення мовної особистості. Читання входить в галузь комунікативно-суспільної діяльності людини і забезпечує в ній письмову форму вербальної комунікації. У читанні розрізняють дві лінії: змістову (компоненти предметного змісту діяльності) та процесуальну (елементи процесу діяльності). Провідна роль зазвичай належить першій змістовій лінії, до якої ми відносимо насамперед її ціль – результат, на досягнення якого вона спрямована. У читанні такою ціллю є розкриття смислових зв'язків – розуміння мовленнєвого твору, представленого у письмовій формі (тексту). Процес читання ніколи не був постійним, він може видозмінюватися залежно від цілі читання, оскільки особистість (у нашому випадку – читач) в будь-якому виді діяльності намагається досягти результату найекономішнім шляхом. Чим досвідченіший читач, тим він гнучкіший,

гнучкість є характерною ознакою грамотного зрілого читача.

Читання є і метою, і засобом навчання мови, а отже і формування навичок мовної особистості. Особливості іншомовного читання як мовленнєвої діяльності ми і використали для розвитку МОВС у системі післядипломної освіти. Ми врахували позитивну роль іншомовного читання в оволодінні мовним матеріалом, адже мнемонічна діяльність, що супроводжує процес читання, забезпечує запам'ятовування мовних одиниць (як уже відомих, так і нових). Отже, безперечно, читання збагачує лексичний запас вчителя.

Важливим є і процес запам'ятовування при читанні. Воно може бути мимовільним і цілеспрямованим. Перший вид запам'ятовування розвивається у процесі швидкого ознайомлювального читання, коли увага читача повністю спрямована на зміст тексту (разом із змістом він запам'ятовує і мовну форму). Результативність цього виду запам'ятовування буде найкращою тоді, коли для читання пропонується велика кількість легких (для відповідного рівня володіння іноземною мовою) текстів. Цілеспрямоване запам'ятовування досягається тоді, коли увага читача свідомо (за допомогою завдань викладача чи за власною ініціативою) спрямовується не тільки на зміст, але й на мовні засоби його вираження. Обидва види запам'ятовування у процесі читання забезпечують накопичення позитивного мовного досвіду як необхідної умови правильності усного мовлення (говоріння) іноземною мовою, адже в текстах мовні одиниці багаторазово повторюються у різних контекстах, завдяки чому у свідомості вчителя уточнюються їхні семантичні межі та норми використання (узгодженість лексичних одиниць, наповнення граматичних структур, співвіднесеність і тих, і тих із різними ситуаціями спілкування).

Зміст прочитаних текстів також може слугувати основою для багатьох вправ, безпосередньо спрямованих на розвиток усного мовлення – вправи системи «запитання-відповідь», перекази, бесіди, дискусії про прочитане тощо.

На особливу увагу заслуговує прийом читання вголос, який теж показав ефективні результати у формуванні навичок мовної особистості вчителів-словесників. Комунікативні завдання (передача інформації) і наявність голосового мовлення надало можливість працювати над виразністю, вимовою, адресованістю мовлення, поступово нарощувати його темп, зберігаючи при цьому грамотність.

Для формування моделі мовної особистості вчителя-словесника на курсах підвищення кваліфікації доцільно використовувати різні вправи для розвитку навичок ознайомлювального, навчаючого та пошукового читання. Серед них можемо назвати такі.

Вправи для розвитку навичок ознайомлювального іншомовного чи-

тання: 1) розташуйте запитання (заголовки), подані в інструкції, у послідовній відповідності до змісту тексту; 2) оберіть правильну відповідь із декількох варіантів (multiple choice); 3) складіть план тексту; 4) знайдіть у тексті відповідь на поставлене у заголовку запитання; 5) придумайте заголовок для тексту; 6) зробіть усний/письмовий переказ прочитаного; 7) зробіть висновки на основі прочитаного; 8) складіть анотацію до прочитаного; 9) сформулюйте найбільш цікаві думки, які ви зустріли у тексті; 10) на основі прочитаного зробіть ілюстрації, діаграми, схеми тощо; 11) сформулюйте думку про доцільність використання прочитаного у вашій професійній діяльності.

Вправи для навчаючого читання: 1) розташуйте факти, що наявні в тексті, за ступенем важливості; 2) визначте найважливіші думки в тексті, обґрунтуйте свій вибір; 3) додайте в текст власну інформацію, не порушуючи композиційну цілісність тексту; 4) перечитайте скорочений варіант тексту, заповнюючи пропуски слів (cloze test); 5) сформулюйте запитання до основних частин тексту; 6) складіть анотацію до тексту; 7) напишіть тези прочитаного; 8) напишіть рецензію на прочитаний текст; 9) зробіть переклад тексту.

Вправи для розвитку навичок пошукового читання: 1) визначте тему та ідею тексту; 2) обґрунтуйте вибір заголовка; 3) прочитайте та порівняйте два тексти на одну тему, визначте спільне та відмінне; 4) визначте відповідність анотації, внесіть необхідні зміни до неї; 5) сформулюйте авторський задум, аргументуючи прикладами з тексту; 6) розділіть текст за складеним вами планом; 7) продивіться ілюстрації до тексту, визначте в тексті проілюстровані епізоди; 8) сформулюйте резюме до тексту, співставляючи його із власним досвідом.

Оскільки нашою метою є формування особистісного потенціалу МОВС, розвиток її здібностей та адекватних дій у професійній діяльності, ми розпочали із формування мотиваційного компоненту. Для цього на 1 етапі навчання використовувалися тексти відповідної складності, проблемного змісту, що пробуджували активність вчителів, також застосовувалися імітаційно-репродуктивні вправи. В результаті формувався початковий рівень культури іншомовного читання – при цьому формування думки відбувалося рідною мовою з наступним перекладом.

На 2 етапі враховувалися особливості навчання дорослих і специфіка колективних, групових та індивідуальних видів роботи. Оскільки для кожного вчителя окреслювався обсяг матеріалу і очікувана мета. Репродуктивно-продуктивні вправи яскраво відображають цей етап розвитку МОВС. Вчителі сприймають текст із перекладом рідною мовою, проте формулюють думку вже іноземною мовою. Досягається середній рівень культури іншомовного читання.

На 3 етапі використовувався особистісно розвиваючий діапазон іноземної мови. У вчителів відзначалися сформовані конкретні вміння розуміння текстів як художніх, так і за своєю спеціальністю (педагог-філолог). На цьому етапі вчителі отримали навички самостійного пошуку інформації. Продуктивно творчі, рольові та дискусійно-мовленнєві вправи розвивали МОВС, досягався високий рівень іншомовного читання. Необхідні матеріали вміщено до таблиці.

Таблиця 1

Етап діяльності	Мета	Основа орієнтованої діяльності	Навчальні дії	Рівні розвитку культури іншомовного читання
Мотиваційно-спонукальний етап	Формування МОВС на основі переходу від зовнішньо нестійкої до внутрішньо стабільної мотивації	Осмилення сприйняття реального рівня читання та підготовка до засвоєння нового матеріалу	Перцептивно-репродуктивні вправи (презентативні, імітаційні, підстановочні, трансформаційні)	Використання перекладу у процесі читання: формулювання думки рідною мовою з наступним перекладом. Початковий рівень.
Аналітико-синтектичний етап	Формування МОВС з урахуванням оптимального використання людського фактору, індивідуального впливу іноземної мови на особистість вчителя	Формування індивідуальних навичок і вмінь здобуття інформації з незнайомого тексту	Репродуктивні вправи; репродуктивно-продуктивні на основі тексту	Читання з формулюванням думки рідною мовою та наступним формулюванням думки іноземною мовою. Середній рівень.
Реалізуючо-контрольний етап	Формування МОВС на основі	Формування навичок та умінь здобуття інфо-	Продуктивно-творчі вправи; мовленнєві	Застосування без перекладного читання в межах професійного тезаурусу,

ючий етап	моделі навчання на курсах підвищення кваліфікації з метою становлення особистісного потенціалу через культуру іншомовного читання	рмації з незнайомого тексту з її використанням у монологічному та діалогічному мовленні	вправи; рольові ігри та дискусії на основі тексту	формулювання думки засобами іноземної мови. Високий рівень.
-----------	---	---	---	---

У результаті аналізу даних проведеного експерименту доведено ефективність запропонованої моделі розвитку культури іншомовного читання і заснованого на ньому формуванні мовної особистості вчителя-словесника в системі підвищення кваліфікації. З'ясовано, що на першому етапі, до початку відповідного навчання, майже всі вчителі перебували на початковому рівні культури іншомовного читання. У процесі спеціально організованого навчання в результаті проведених вправ почалася відчутна диференціація у групах. Майже 17 відсотків вчителів змогли досягти середнього рівня, а 5,3 відсотка наблизилися до високого рівня культури іншомовного читання. На другому етапі навчання диференціація серед учасників дослідження помітно посилилася. Так, початковий рівень не змогли подолати лише 6,5% осіб, до середнього рівня розвитку іншомовного читання піднялося вже 67,3% вчителів і 23,8% змогли наблизитися до високого рівня. На завершальному третьому етапі навчання було майже повністю досягнуто мети, адже 92% вчителів піднялися до високого рівня іншомовного читання, а отже і значно удосконалили себе як мовну особистість. Проведена експериментальна робота повністю підтвердила гіпотезу щодо оптимального врахування індивідуального впливу іноземної мови на процес формування мовної особистості вчителя-словесника.

Підсумовуючи, можемо зазначити:

- процес формування, розвитку та удосконалення МОВС у системі післядипломної освіти має враховувати основні положення теорії мови, андрагогіки, психології, соціології та інших дотичних наукових галузей;
- ефективно МОВС розвивається у процесі творчого читання, зокрема іншомовного;

- розвиток культури іншомовного читання підвищує здатність педагогів до спілкування на міжкультурному рівні;
- практичне володіння сукупністю різних мовленнєвих та мовних жанрів є однією із головних ознак МОВС;
- читання є і засобом, і методом навчання мови, а отже і формування мовної особистості. Воно збагачує лексичний запас, забезпечує накопичення мовного досвіду як необхідної умови правильності усного мовлення.

Список використаної літератури

1. Караулов, Юрий. *Русский язык и языковая личность*. Москва: ЛКИ, 2016.
2. Картава, Юлія. *Мовленнєва компетентність вчителя-філолога у структурі професійних якостей педагога*. Web. 23.05.2020. <<https://www.stv.kspu.edu>>
3. Мацько, Любов. "Аспекти мовної особистості у перспекції педагогічного дискурсу." *Дивослово* 7 (2006): 2-4.
4. Русецкий, Василий. *Коммуникативная компетенция учителя-филолога: теория и практика формирования*. Минск: Экоперспектива, 2011.
5. Сентенберг, Ираида. "Языковая личность в коммуникативно-деятельностном аспекте." *Языковая личность: проблемы значения и смысла*. Волгоград, 1994. 14-25.
6. Тер-Минасова, Светлана. *Язык и межкультурная коммуникация*. Москва: СЛОВО, 2016.

Сафарян С.І. Розвиток мовної особистості вчителя-словесника шляхом удосконалення культури іншомовного читання.

Нині висувуються підвищені вимоги до рівня сформованості мовної особистості педагога, насамперед учителя-словесника. При цьому велике значення мають не лише лінгвістичні характеристики мовлення, але й психологічні особливості самої мовної особистості вчителя. Матеріал статті висвітлює хід і результати експериментального дослідження проблем формування мовної особистості вчителя-філолога через культуру іншомовного читання, мета якого полягала в розробці ефективних педагогічних умов та засобів розвитку мовної особистості вчителя-словесника у процесі його навчання в системі післядипломної освіти. На 1 етапі дослідження формувалася мотиваційний компонент та досягався початковий рівень культури читання. На 2 етапі враховувалися особливості навчання дорослих і досягався середній рівень сформованості навичок іншомовного читання. На 3 етапі використовувався особистісно розвиваючий діапазон іноземної мови, що дозволяло

вчителям досягти високого рівня читання іншомовних текстів. Експериментально перевірено та обґрунтовано, що метод творчого читання іншомовних текстів є ефективним засобом розвитку та удосконалення мовної особистості вчителя-словесника. У статті також наведено перелік вправ для розвитку навичок ознайомлювального, навчаючого та пошукового читання, які ефективно сприяють розвитку мовної особистості педагогів.

Ключові слова: мовна особистість, мовна компетентність, андрагогіка, іншомовне читання, міжкультурна комунікація, експеримент.

Safarian S.I. Development of the Linguistic Personality of a Language Teacher by Improving the Culture of Foreign Language Reading.

Nowadays, there are increased requirements for the level of formation of the language personality of a teacher, especially language teacher. Not only linguistic characteristics of speech (literacy, accuracy, imagery, logic, coherence, expressiveness), but also psychological features of the teacher's language personality (motivational-semantic, productive, cognitive, regulatory, emotional and dynamic) are of great importance. The material of the article highlights the course and results of the experimental study of the problems of formation of the linguistic personality of a language teacher through the culture of foreign language reading. The purpose of the study was to develop effective pedagogical conditions and means of developing the language personality of the language teacher in the process of his education in the system of postgraduate education, including skills relative to intercultural communication. The study took place in three stages. At the 1st stage the motivational component was formed and the initial level of reading culture was reached. At the 2nd stage the peculiarities of the education of adult were taken into account and the average level of formation of foreign language reading skills was achieved. At the 3rd stage the personal developing range of a foreign language, skills of independent search of the information that allowed teachers to reach a high level of reading of foreign texts was used. It has been experimentally tested and substantiated that the method of creative reading (in our case, foreign language texts) is an effective means of developing and improving the linguistic, subject, linguistic and pragmatic competencies of language teacher. To form a model of the language personality of a language teacher in advanced training courses, it is advisable to use various exercises to develop the skills of introductory, teaching and exploratory reading. The article lists the similar exercises that have effectively contributed to the development of teachers' language personality. The practical significance of the study is to present a model of improving the language personality of a language teacher by raising the level of culture of foreign language reading. This model takes into account the pecu-

liarities of the individual influence of a foreign language on the individual and combines textual activity with speech, showing the linguistic personality in its development, moving from one level of language proficiency to the next.

Keywords: language personality, language competence, andragogy, foreign language reading, intercultural communication, experiment.